

Μάρω Δούκα

“Οι μύθοι έχουν για μένα προ πολλού καταρριφθεί”

Η πολύπειρη συγγραφέας μιλά στην «Ε» για το νέο βιβλίο της, τους λογοτέχνες που θαύμασε, αλλά και για εκείνη την Αριστερά που παραμένει μέσα της αλώβητη

■ Συνέντευξη στον ΓΙΑΝΝΗ Ν. ΜΠΑΣΚΟΖΟ
gmpaskozo@gmail.com

Η Μάρω Δούκα στο νέο βιβλίο της «Τίποτα δεν χαρίζεται» (Πατάκης) γράφει για τους ομοτέχνους της, αυτούς που την καθόρισαν, την επηρέασαν και άλλους που αγάπησε τα γραπτά τους. Ο Αλέξανδρος Κοτζιάς, ο Στρατής Τσίρκας, ο Αντρέας Φραγκιάς, ο Γιώργος Ιωάννου και πάντα ο Γεώργιος Βιζυηνός είναι μερικοί από τους συγγραφείς με τους οποίους «συνομιλεί».

Κυρία Δούκα, διαβάζουμε τα κείμενά σας για πρόσωπα που αγαπήσατε. Νιώθει κανείς ότι τότε υπήρχε μια συνεκτική σχέση μεταξύ των ομοτέχνων. Σήμερα υπάρχουν τέτοιες παρές;

Κάθε γενιά έχει τον δικό της τρόπο και κάθε άνθρωπος τα δικά του ιδιώματα. Αν εγώ δέθηκα με ορισμένους συγγραφείς που γνώρισα στον Κέδρο της Νανάς Καλλιανέση έχει να κάνει, βέβαια, με τις συνήθειες εκείνης της εποχής, το επίπεδο και το συγγραφικό ήθος εκείνων των ανθρώπων, αλλά έχει να κάνει και μ' εμένα την ίδια, που ήμουν σε θέση να τους σεβαστώ, να διδαχτώ από αυτούς, να τους διαβάσω με αγάπη και να αντλήσω από το έργο τους. Για τις τυχόν παρές λογοτεχνών του σήμερα δεν μπορώ να έχω γνώμη, μιας και δεν ανήκω σε καμιά από αυτές. Έχω, όμως, καλούς φίλους συγγραφείς και είμαι υπερήφανη για τη φιλία μου μαζί τους.

Γράφοντας για παλιότερους συγγραφείς, αισθάνεστε ότι έχει αποδοθεί σε αυτούς η θέση που τους πρέπει; Υπάρχουν κάποιοι που πρέπει να ξανασυζητηθούν στις νεότερες γενιές;

Η θέση που «πρέπει» σε κάθε συγγραφέα είναι κάτι που δύσκολα ορίζεται. Κι έχω την αίσθηση ότι ο συγγραφέας που έχει φύγει δεν την έχει καθόλου ανάγκη αυτήν τη θέση. Εμείς οι επιζώντες την έχουμε ανάγκη... Και, βέβαια, ευχή μου θα ήταν όχι μόνο τους συγγραφείς που αναφέρονται στο βιβλίο, αλλά και πολλούς άλλους, για τους οποίους δεν έτυχε εκείνα τα χρόνια να γράψω ή να μιλήσω, να τους ξαναδιαβάσουμε και να τους εκτιμήσουμε για τον τρόπο κυ-

ριώς με τον οποίο αξιώθηκαν να αποτυπώσουν την εποχή τους. Να τους θαυμάσουμε για το πόσο ριψοκίνδυνοι αναζητητές υπήρξαν, πόσο πρωτοπόροι και ευφάνταστοι και ταυτοχρόνως αθόρυβοι και αποφασισμένοι συνομιλητές με τα λογοτεχνικά ρεύματα του καιρού τους...

Υπάρχουν συγγραφείς που θαυμάζετε, αλλά δεν έτυχε να έχετε κάποια σχέση με αυτούς και λείπουν από το ημερολόγιό σας;

Κατ' αρχάς ο πυρήνας του βιβλίου, όπως ανέφερα ήδη, δεν είναι ημερολογιακός, αποτελείται από κείμενα που γράφτηκαν προκειμένου να ενταχθούν σε α-

φιερώματα τιμητικά ή να αποτελέσουν την ομιλία της δικής μου συμμετοχής σε μια εκδήλωση μνήμης... Οι συγγραφείς που για τον έναν ή τον άλλο λόγο εκτίμησα, και που δεν έγραψα ή δεν μίλησα γι' αυτούς, είναι πάμπολλοι. Ενδεικτικά αναφέρω τον Γιάννη Σκαρίμπα, τον Επ. Γονατά, τον Αρη Νικολαΐδη, τον Νίκο Κάσδαγλη, την Καίη Τσιτσέλη, τον Γιάννη Μπεράτη, τον Πέτρο Αμπατζόγλου, την Τατιάνα Μιλλιέξ, τη Μαργαρίτα Λυμπεράκη... Θα ήταν μονότονα μακρύς ο κατάλογος, αν συνέχιζα.

Τα βιβλία σας τέμνονται πολλές φορές με την πολιτική. Η Αριστερά, από την οποία προέρχεστε, έχει κάτι να πει στους νεότερους;

Μικρή διόρθωση: Δεν προέρχομαι από καμιά συγκεκριμένη Αριστερά. Ουδέποτε υπήρξα μέλος κόμματος, ουδέποτε συμφώνησα απόλυτα, ουδέποτε εντάχτηκα τυφλά. Ούτε στα δεκαεννιά μου, χθες, ούτε στα εξήντα εννιά μου, σήμερα. Το έχω πει πολλές φορές, θα το επαναλάβω: Για μένα η Αριστερά είναι τρόπος σκέψης και τρόπος ζωής, συναίσθημα και λογική, βηματισμός στην ανηφόρα. Κι αυτή η Αριστερά, όπως την εννοώ εγώ, πάντα θα έχει να πει κάτι στους νέους που θα φιλοδοξούσαν να πορευτούν με γνώση, συλλογική συναίσθηση κι ευθύνη στη ζωή τους...

Η ιστορία έχει μεγάλο βάρος στα βιβλία και τη σκέψη σας. Σήμερα η ιστορία της χώρας μας αναθεωρείται. Καταρρίπτονται μύθοι και επανεξετάζονται γεγονότα. Εκεί ανατρέψει αυτό κάποιες παλιότερες απόψεις σας;

Μυθιστοριογράφος είμαι, σέβομαι την Ιστορία, αλλά δεν γράφω σαν ιστορικός. Η Ιστορία για μένα είναι πρωτίστως το γεγονός καθώς εξανθρωπίζεται μέσα από την ενσωμάτωσή του με τη ζωή του ανθρώπου που το υφίσταται... Και πάντα στα βιβλία μου αναζητούσα, αυτή ήταν άλλωστε η βαθύτερη αιτία συγγραφής τους, τις συσκοτισμένες, τις αποσιωπημένες, τις περιφρονημένες περιοχές της Ιστορίας, ποτέ την επίσημη γραμμή, την επικρατούσα άποψη. Όσο για τους «μύθους» που «καταρρίπτονται» σήμερα, μέσα μου, κι ως μη θεωρηθεί οίηση, είχαν από χρόνια πολλά «καταρριφθεί». Γι' αυτό και το δικίο, είπαμε, είναι ζόρικο πολύ. Κι όσο πιο ζόρικο, μας βολεύει ή όχι, τόσο και πιο συχνά λημεριάζει αντικριστά με το άδικο...

«Τα βιβλία μίας χρήσης κανονίζουν τα αναγνωστικά ήθη»

Γράφτε κάπου ότι σήμερα εκδίδονται βιβλία ναρκισσιστικά, μίας χρήσης, που τα ξεχνάμε σύντομα. Έχετε την αίσθηση ότι ίσως ανάμεσα στην πληθώρα σημερινών βιβλίων υπάρχουν κάποια που θα μείνουν;

Δεν το γράφω ακριβώς έτσι... αλλά δεν πειράζει. Βιβλία μίας χρήσης, πάντως, γράφονταν ανέκαθεν, δεν είναι σύμπτωμα της εποχής μας αυτό. Σύμπτωμα της εποχής μας είναι ότι τα βιβλία αυτά, της μίας χρήσης, τείνουν όλο και πιο επίμονα, όλο και πιο επίσημα, να «κανονίζουν» τα αναγνωστικά ήθη! Και βέβαια γράφονται στις ημέρες μας και καλά, πολύ καλά βιβλία. Το ποια θα μείνουν, όμως, ποια θα αντέξουν στον χρόνο, δεν είμαι σε θέση να το πω. Όσο για το τι ακριβώς τα ξεχωρίζει, δύσκολο επίσης να ειπωθεί. Να αναφέρουμε μόνο ότι καθοριστική παραμένει πάντα η σχέση τους με τη γλώσσα, η συνομιλία τους με το χθες, η επαφή τους με το σήμερα, η έγνοια τους για τη μυθοπλασία, η επιμονή τους στις τεχνικές της αφήγησης...